

Sosiaali- ja terveystalouden perustutkinnon työelämätoimikunnan tilannekuva 2018-2019

Sosiaali- ja terveystalouden perustutkinnon työelämätoimikunta on laatinut tilannekuvan toimialansa tutkintojen näyttöjen toteutuksen ja osaamisen arvioinnin laadusta. Työelämätoimikuntien tehtäviin kuuluu tuottaa vuosittain tietoa ammatillisen koulutuksen näyttöjen toteutuksen ja osaamisen arvioinnin laadusta omalla toimialallaan (Valtioneuvoston asetus ammatillisesta koulutuksesta 673/2017). Tätä tehtävää varten työelämätoimikunnilla on ollut käytössään seuranta-, arviointi- ja palautetietoa muun muassa Opetushallinnon tilasto-, ohjaus- ja säätelypalvelusta ja kansallisesta KOSKI-tietovarannosta.

Vuoden 2018 suoritustiedot on annettu toimikuntien käyttöön vuoden 2019 keväällä. Tämän ajankohdan jälkeen KOSKI-dataan tehdyt oppilaitosten tekemät mahdolliset korjaukset eivät näy tässä tilannekuvassa. Sama koskee vuoden 2019 suoritustietojen tilastotietoja, jotka on poimittu KOSKI-tietokannasta 2020 alkuvuodesta. Tarkistettavat suoritustiedot julkaistaan myöhemmin Opetushallinnon tilastopalvelussa Vipunen.fi -sivustolla.

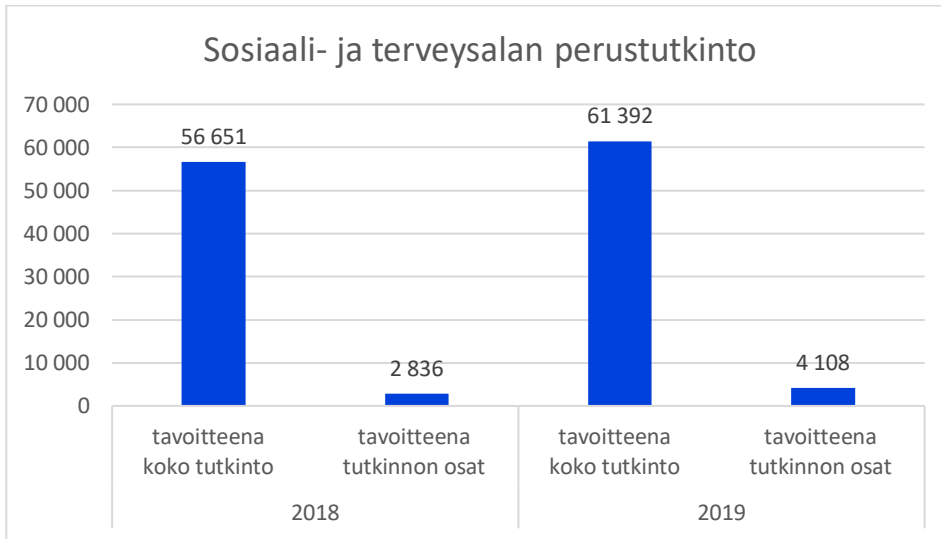
Tilannekuvassa käytetyt tiedot on poimittu KOSKI-tietokannasta suoraan siinä muodossa kuin oppilaitokset ovat ne ilmoittaneet. Tilastot voivat sisältää puutteellisia tai virheellisiä tietoja. Esimerkiksi teknisistä syistä johtuen, kaikki oppilaitosten omiin opintohallintojärjestelmiin kirjatut tiedot eivät ole siirtyneet KOSKI-tietokantaan oikein, jolloin tieto tilastoituu ”ei tietoa”/”ei ilmoitettu” -kohtien alle.

Lähdemateriaalina on ollut esimerkiksi toimikuntien vierailukäyntiraportit, oikaisupyynnöt ja lausunnot.

Tutkintojen ja tutkinnon osien suoritustiedot

Tutkintojen ja tutkinnon osien suoritukset	2018		2019	
	koko tutkinto	tutkinnon osat	koko tutkinto	tutkinnon osat
Sosiaali- ja terveystalouden perustutkinto	10 349	59 487	9 093	65 500
Asiakaspalvelun ja tietohallinnon oa	62		43	
Ensihoidon oa	268		209	
Ikääntyvien hoidon ja kuntoutumisen oa	3		278	
Jalkojenhoidon oa	23		21	
Kuntoutuksen oa	664		398	
Lasten ja nuorten hoidon ja kasvatuksen oa	2 228		1 857	
Lasten ja nuorten kasvatuksen ja hoidon oa	6		367	
Mielenterveys- ja päihdetyön oa	1 150		1 082	
Perustason ensihoidon oa	120		190	
Sairaanhoidon ja huolenpidon oa	3 392		2 955	
Suun terveydenhoidon oa	283		201	
Suunhoidon oa			54	
Vammaistyön oa	674		601	
Vanhustyön oa	1 262		888	
Tyhjä	243		81	

Taulukossa huomioitu tutkinnon perusteet (OPH-2629-2017) ja (79/011/2014)

* Tiedot poimittu 25.2.2019 (vuoden 2018 osalta) ja 15.1.2020 (vuoden 2019 osalta), eikä tietoja ole päivitetty näiden ajankohtien jälkeen. Tutkinnon osien suoritukset eivät sisällä paikallisina ilmoitettuja tutkinnon osia.

Pohdintoja

Tutkintojen ja tutkinnon osien määrien kehitys

Marginaalisesti suoritettut tutkinnot tai osaamisolat

Väestön ikärakenne vaikuttaa osaamisalojen suoritusmääriin: lasten ja nuorten määrä vähenee, yhteishaussa vähemmän hakijoita.

Työelämän muuttuminen on aiheuttanut sen, että työpaikoilla tarvitaan uudenlaista osaamista. Tämän vuoksi jo valmistuneetkin suorittavat uusia tutkinnon osia / osaamisolaja.

Työelämässä tapahtuneen rakennemuutoksen vuoksi työpaikat tietyillä aloilla ovat vähentyneet/loppuneet ja aikuisväestöllä on uudelleen koulutustarve.

Hoitoalalla on huomattava vajaus pätevistä työntekijöistä

Vertailua vaikeuttaa tutkinnon perusteiden muuttuminen 1.8.2018. Osaamisalojen/tutkinnon osien nimet ja sisältö ovat osittain muuttuneet. Tutkinnon osittain vertailu lähes mahdotonta.

Marginaalisesti suoritettujen tutkinnon osien määrät eivät näy realistisesti, koska muutos on tapahtunut tutkinnon perusteissa. Esim. ikääntyvien hoidon ja kuntoutumisen osaamisala vuonna 2018: suorituksia 3 ja vuonna 2019 278.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon kiinnostus on kuitenkin laskenut. Media on luonut negatiivista kuvaa sote-alasta; työn raskaus, työn vaatavuus, huono palkkaus.

Vanhustyössä alkaa näkyä maahanmuuttajataustaisten henkilöiden kouluttautuminen alalle aluksi osatutkintojen kautta.

Vuonna 2018 (31.12.2018) Suomen väestöstä oli ruotsinkielisiä 5,2 % (Ahvenanmaa 86,8%). Vuonna 2018 kaikista sosiaali- ja terveysalan perustutkinnoista 2,71 % suoritettiin ruotsinkielellä. Muiden vieraskielisten osuus väestöstä on kasvanut ollen 7,1 % (äidinkieli muu kuin suomi, ruotsi, saame). Kouluttautumiseen sekä sote-palvelulain alaiseen hoitoon pitää pystyä vastaamaan tulevaisuudessa.

Päiväkodin henkilöstörakenteen muutos vuoteen 2030 mennessä tulee vähentämään lasten ja nuorten hoidon ja kasvatuksen osaamisalan valintaa.

Tutkintojen järjestäminen

Pohdintoja

Muutokset järjestämislupien määrässä

Tutkintojen / tutkinnon osien suoritusten jakautuminen koulutuksen järjestäjien välillä

Tutkintojen järjestämisen kattavuus maantieteellisesti ja kielellisesti

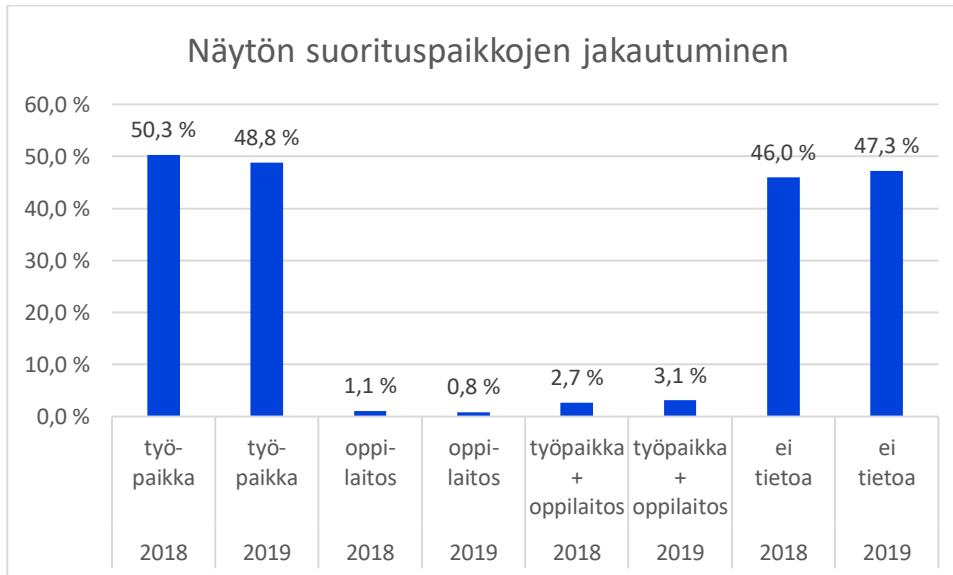
Järjestämislupia on 48, kaikki koulutuksen järjestäjät ovat olleet aktiivisia kyseisellä vertailuajanjaksolla.* Järjestämislupien määrä on laskenut vuodesta 2018 yhdellä, syynä koulutuksen järjestäjien yhdistyminen. Suurin osan tutkinnoista tehdään Helsingin ja Tampereen alueella. Länsirannikolla suoritetaan myös tutkintoja ja jonkin verran Pohjois-Suomessa. Itä-Suomessa tutkintoja suoritetaan vähiten.

Tutkintojen järjestäminen painottuu Oulu-Joensuu akselin eteläpuolelle. Pohjois-Suomessa on vain kuusi koulutuksen järjestäjää.

Kielellinen jakaantuminen: Saamelaisalueella on kaksi koulutuksen järjestäjää. Ruotsinkielistä koulutusta järjestetään neljässä oppilaitoksessa, ruotsinkielisellä rannikkopohjanmaalla, pääkaupunkiseudulla ja Paraisilla. Englannin kielellä on suoritettu 35 tutkintoa vuonna 2019 (0,38%).

** aktiivisuus määritellään sillä, onko koulutuksen järjestäjältä/oppilaitokselta kirjautunut tutkintojen tai tutkinnon osien suorituksia joko 2018 tai 2019 vuonna toimikunnalle toimitetun KOSKI-datan perusteella. Tiedot poimittu 25.2.2019 (vuoden 2018 osalta) ja 15.1.2020 (vuoden 2019 osalta), eikä tietoja ole päivitetty näiden ajankohtien jälkeen.*

Näyttöjen toteutuksen ja osaamisen arvioinnin laatu

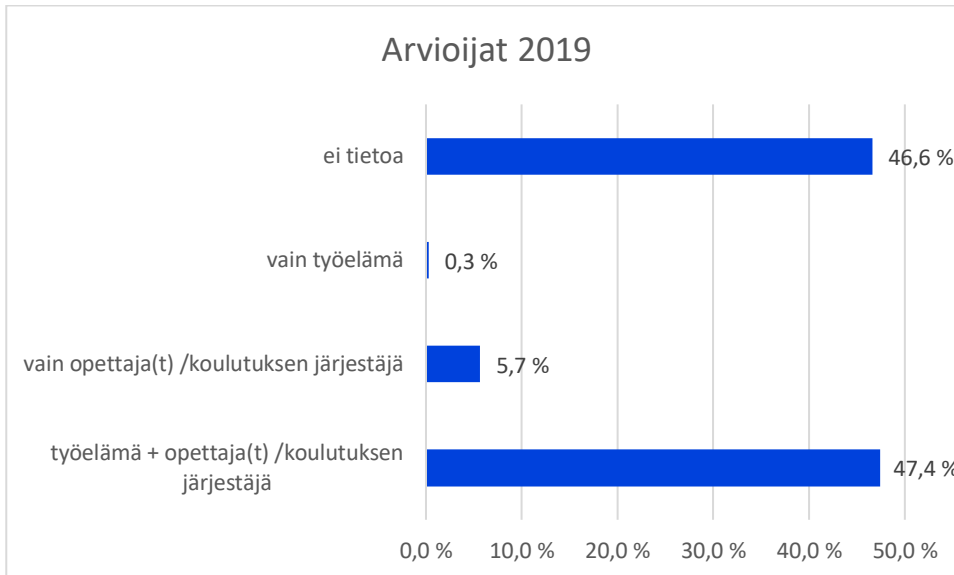

Pohdintoja

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon näytöt toteutuivat 50.3% työpaikoilla tai työpaikoilla ja oppilaitoksissa 2.7%:ssa. Vain oppilaitoksessa suoritettavien näyttöjen osuus oli 1%.

46% tapauksessa ei ole ilmoitettu, missä näyttö oli tehty. Sosiaali- ja terveysalan perustutkinnossa on kuitenkin perinteisesti toteutettu näytöt aidoissa työelämän ympäristöissä.

Esim. Hyvinvoinnin ja toimintakyvyn edistäminen on suoritettu 71% työpaikalla, 21% ei ilmoitettu ja 7.3 % työpaikalla ja oppilaitoksella. 0.7% oppilaitoksella.

Pohdintoja

Amispalautteen keskiarvo Henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelmien osalta oli HOKS 4.1 (alin 3,7 ja ylin 4,4).

Amispalautteen keskiarvo näytöstä oli päättökyselyssä 4.6 ja HOKS:in keskiarvo 3.9.

** opiskelijapalautteen tarkastelujakso on 7/2018 – 9/2019. Arviointiasteikko 1-5, jossa (5) täysin samaa mieltä, (4) jokseenkin samaa mieltä, (3) osin samaa osin eri mieltä, (2) jokseenkin eri mieltä, (1) täysin eri mieltä*

Kaksikantaisuuden toteutuminen osaamisen arvioinnissa

Tilastotiedon perusteella ei tietoa-osuus on niin suuri, että johtopäätösten teko voi johtaa väärin päätelmiin. Vierailukäyntien yhteydessä tehtyjen haastattelujen perusteella kaksikantaisuus kuitenkin toteutuu hyvin. Sosiaali- ja terveysalan työelämätoimikunta teki kyselyn koulutuksen järjestäjille näyttöjen järjestämisestä. Tämän kyselyn mukaan lähes aina opettaja käy näyttöympäristössä ennen näyttöä (n = 29).

Perustelut oppilaitoksissa järjestettäville näytöille

Ainoastaan hyvinvointiteknologian toimintakyvyn edistämisen kokeilun osalta näyttöjä tehtiin oppilaitoksissa, koska muuten näyttö olisi jäänyt suppeaksi. Koulutuksen järjestäjillä on ollut uusin teknologia käytettävissä.

Yleistykset oikaisupyynnöistä

Oikaisupyynnöitä on saapunut toimikunnalle 12 kpl.

Näyttää siltä, että useammassa oikaisupyynnössä opiskelija ei ole ymmärtänyt arvioinnin perusteluita ja että opiskelijan perehdytys arvioinnin perusteisiin on ollut puutteellista. Arvioinnin kirjaaminen ja dokumentointi on ollut puutteellista ja arvosanan perustelut osin epäselvät.

Yksi näyttö olisi toimikunnan näkemyksen mukaan pitänyt keskeyttää asiakasturvallisuuden nimissä.

Osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelmien tilanne

Vierailukäynneillä olemme todenneet, että ne ovat yleisellä tasolla ja tutkintokohtaisuus puuttuu, jonkin verran on ollut nähtävissä, että toteuttamissuunnitelmiin on jäänyt ”vanhaa” terminologiaa yms.

Työelämätoimikunnalle on saapunut ministeriöstä viisi lausuntopyyntöä osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelmista. Toimikunta on antanut yhdessä tapauksessa puoltavan lausunnon.

Henkilökohtaistamisen toteutuminen käytännössä

Vierailukäyntien perusteella työelämätoimikunta on tehnyt havainnon, että opiskelijat ovat tyytyväisiä HOKS:in laadintaan ja toteuttamiseen.

Hyvät käytännöt

Wilman käyttöä on hyödynnetty, työpaikkaohjaaja pääsee itse kirjaamaan ja näkee opiskelijan HOKSI:n siltä osin kuin se on yhteydessä opiskelijan sen hetkiseen opiskeluun työpaikalla/näyttöön.

Käytössä on mm. Vastuuta ottamalla opit eli ns. VOO malli työpaikalla tapahtuvan opiskelun ja näytön toteutuksessa.

Kehittämiskohteet järjestäjien toiminnassa

Osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelmien tulisi olla paremmin kyseistä tutkintoa kuvaavia ja konkreettisia, jotta ne toimisivat aidosti mm. opettajan työkaluna.

Paikoitellen yhteistyö työelämän kanssa on puutteellista.

Työpaikkaohjaajat eivät aina ole selvillä opiskelijan tavoitteista ja sopimuksista ennen työpaikalla tapahtuvaa oppimista ja näyttöä. Tämä on selkeästi kehittämisen kohde, johon koulutuksen järjestäjien tulee kiinnittää erityistä huomiota.

Opiskelijoiden perehdyttäminen arviointikriteereihin ja ammattitaitovaatimuksiin vaatii myös lisäpanostusta. Erityisesti on huolehdittava, että opiskelija ymmärtää, mitä hänen tulee osata ja miten sitä mitataan.

Tutkintojen perusteiden toimivuus

Pohdintoja

Tutkinnon perusteiden työelämävastaavuus

Valinnaisuuden toteutuminen tutkintojen suorittamisessa

Lisäohjeistuksen tarpeet tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksissa tai ammattitaidon osoittamistavoissa

Kokemuksia uusien tutkinnon perusteiden toimivuudesta

Sosiaali- ja terveystieteiden perustutkinnon työelämätoimikunta on toteuttanut vuosien 2018-2019 aikana kuusi vierailukäyntiä. Vierailukäyntien tarkoitus on ollut tutustua näyttöjen järjestämisen laatuun sekä lisäksi selvittää hyviä käytänteitä. Lisäksi vierailukäyntejä on tehty uusille sosiaali- ja terveystieteiden perustutkinnon koulutuksen järjestäjille (koulutuksen järjestäjät, jotka eivät aiemmin ole järjestäneet näyttötutkintoja) ja niille koulutuksen järjestäjille, joiden opiskelijoilla on vaativan erityisen tuen päätös.

Sosiaali- ja terveystieteiden perustutkinnon työelämätoimikunta on saanut käsiteltäväksi 12 oikaisupyyntöä. Oikaisupyyntöistä kuudessa tapauksessa työelämätoimikunta on pyytänyt uutta arviointia sekä yhdessä tilanteessa myös arvioijien vaihtamista. Arviointeja, jossa kaksikannan arviointipäätös on jäänyt voimaan, on kuusi kappaletta. Yleisin syy oikaisupyyntöön tekemiseen on ollut opiskelijan tyytymättömyys arvosanaan ja sen perusteluihin. Työelämätoimikunta on kehottanut uudessa arvioinneissa koulutuksen järjestäjiä kirjaamaan osaamisen konkreettisina tekemisinä niin, että siitä selvästi käy ilmi, millä tasolla opiskelija on osoittanut osaamisensa. Lisäksi on pyydetty kiinnittämään huomiota, että opiskelija ymmärtää arvosanan perustelut ja voi siltä pohjalta kehittää omaa toimintaansa.

Tutkinnon perusteet vastaavat pääsääntöisesti hyvin työelämän tarpeita. Joitakin haasteita on. Opiskelijan osaamisen näyttäminen työelämän toimintaympäristössä on toisinaan haastavaa, esim. osaamisen osoittaminen yrittäjänä toimimisen näkökulmasta. Samoin lait ja asetukset ovat niin teoreettisia, että olisi hyvä, jos niiden osaamisen näyttäminen olisi tapahtunut jo ennen työssäoppimista ja näyttöä.

On myös tärkeää osata hoitotyön teoria, lääkehoidon teoria ja hoitotyön etiikka ymmärtääkseen kokonaisuudet. Näiden osaamisen taso on joillakin opiskelijoilla heikkoa ja niiden oppiminen työelämässä on joillekin liian haasteellista. Työelämään tuo omat haasteensa opiskelijoiden taso, erityisesti asenteiden ja motivaation vaihtelevuus. Tutkinnon perusteissa tulisi kiinnittää enemmän huomiota työelämä-, viestintä- ja vuorovaikutustaitoihin. Samoin myös riittävään kielitaitoon. Osalla opiskelijoista kielitaito on liian puutteellista työelämässä pärjäämiseen.

Vanhuspalveluissa erityisenä työelämälähtöisenä tarpeena on saattohoito-osaamisen vahvistaminen.

Osaamisaloista suoritetaan eniten Sairaanhoidon ja huolenpidon osaamisalaa. Toiseksi eniten Lasten ja nuorten hoidon ja kasvatuksen osaamisalaa ja kolmanneksi Vanhustyön osaamisalaa. Nämä kolme tutkinnon osaa ovat myös valtakunnallisesti kymmenen eniten suoritettujen tutkinnon osien joukossa, kun tarkastellaan kaikkia suoritettuja tutkinnon osia.

Opiskelijat suorittavat tutkinnon osia sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon valinnaisista tutkinnon osista eniten. Näyttäisi siltä, että oma tutkinto tarjoaa valinnaisuutta laajasti. Suoritetuimmat valinnaiset tutkinnon osat ovat työpaikkaohjaajaksi valmentautuminen ja yritystoiminnan suunnittelu.

Vierailukäynnillä työelämän arvioija on antanut palautetta, että ammattitaitovaatimukset ovat vaikeita ymmärtää, olisi hyvä niitä selkeyttää ja yksinkertaistaa. Nyt kuvaukset eivät ole ”työelämän kielellä”. Työelämän arvioijat kaipaavat lisää arviointiosaamisen päivityskoulutusta ja kokevat ettei osaaminen ole aina ajantasaista ja uusien tutkinnonperusteiden mukaista.

Koulutuksen järjestäjä toi esiin tutkinnon sisällä olevan epäkohdan, jossa Suunhoidon osaamisala eroaa muista osaamisalojen suorittamisjärjestyksen osalta.

Lisäksi koulutuksen järjestäjä antaa palautetta Lasten ja nuorten kasvatuksen ja hoidon osaamisalan sisällöstä. Koulutuksen järjestäjän edustajan mukaan tutkinnon osan sisällöstä on paljon erikoishoidon sisältöjä, joihin ei löydy näyttöympäristöjä. Täten opiskelija joutuu osoittamaan osaamistaan kirjallisesti eikä aidoissa työelämän tehtävissä.

Tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksissa on päällekkäisyyttä.

Tutkinnon perusteet ovat olleet toimivat ja antavat laajan osaamisen sosiaali- ja terveydenhuollon työtehtäviin. Tutkinnon perusteet ovat pääsääntöisesti toimivia. Haasteeksi ehkä muodostuvat opiskelijat, jotka tarvitsevat lisätukea, esim. heikon kielitaidon tai puutteellisten työelämätaitojen vuoksi.